

A debreceni Református Főiskola Nagykönyvtára irásban és képen. Összeállította : Varga Zsigmond. I—II. köt. Debrecen. 1934. I. Szöveg. 8°. 228 l. II. Képek. 2°. 103 l.

Már a középkor megteremtette a kolostori könyvtárakat, melyek a humanizmus, majd a könyvnyomtatás mellett az ember szellemi együttműködésének első produktumai voltak. De ezek mellett kedvező talajra találtak hazánkban is a fejedelmi vagy városi alapítványok könyvtárai is, így MÁTYÁS király budai bibliothekája és a gyorsan föllendülő egyetemi, főiskolai könyvtárak. Ilyen könyvtáralapítás eredménye volt a debreceni református főiskola Nagykönyvtára is, melynek rövid, de jellemző történetét írta meg VARGA Zsigmond egyetemi professzor, a könyvtár jelenlegi igazgatója két hatalmas és gyönyörű kiállítású kötetben, melynek fametszetű címlapja Gáborjáni SZABÓ Kálmán kitűnő grafikus művészetét dicséri. A Nagykönyvtár eredete a főiskola alapításáig : tehát a XVI. sz. 50-es évekig megy vissza. 1744 óta nyilvános jellegű s anyaga a leggazdagbb forrásból : ajándékozás útján gyarapszik. A coetus tagjai is külföldön járva összegyűjtött könyveiket mindenkor a kollégium könyvtárának ajándékozták. A másik gyarapodási forrás : a vásárlás. A könyvtár anyagáról 1706-ban készült az első katalógus *Series librorum* címmel s 1813 drb művet regisztrál NASZÁLYI István szénior, bibliográfiai összeállításában. Nyolc évvel később készült a második, a harmadik 1737—38-ban. Ezek tekinthetők a könyvtári anyag első részletesebb leírásainak. A következő stáció 1863-ban kezdődött és egy évtizedes munka eredménye volt. Ez a katalógus 20 szakon belül betűrendben dolgozta föl a könyvtárat.

Az I. kötet bevezető tanulmánya után, mely a Nagykönyvtár multját és jelenét tárja föl, a fontosabb könyvtári értékcsoportok leírását kapjuk a lehető legrészletesebb pontossággal és alaposággal, természetesen a korszerűség érdeklődési körében maradvá, ami nagyon helyes elv volt. Ez a rész közli a kódexek (számszerint 46 drb), az inkunábulumok (141), az ALDUS-MANUTIUS (12)-JUNTA-GIUNTA (6)-, STEPHANUS (43)-, PLANTIN (66)-, ELZEVIR (501)-, Misztótfalusi Kis Miklós (21)-nyomtatványok és a *Régi Magyar Könyvtár* I—III-ba tartozó unicumok (115; ebből 40 ismeretlen), Hungaricák (52), a reformáció eredeti irodalmának (HUSS, ERASMUS, LUTHER, ZWINGLI, CALVIN, MELANCHTON, BEZA, stb. 119 drb), könyvészeti hírességeinek (300), az illusztrációk

művek (51), metszetek (455) és múzeális kincsek jegyzékét s még a II. kötetben ugyanezekből a híresebb daraboknak vagy címlapoknak facsimiléjét is, mintegy illusztrációt a szöveghez. Ugyancsak ebben a II. kötetben többszáz szebbnél-szebb képen gyönyörködhetünk: a Nagykönyvtár említett értékeinek fotografiáiban. E képekben meg-elevenül a magyar mult annyi sok rejtett vonása, fölvonulnak azok a szellemi és anyagi erők, amelyek közrehatottak abban, hogy Debrecen ilyenné, Pest után az ország második kultúrcentrumává lett. Látjuk a gyönyörű archeológikus és epygrafikus emlékeket, a reformációra vonatkozó becses relikviákat, a város nagy szülöttjének, CSOKONAINAK emléktárgyait, vagy a kódexek, papiruszok, ősymotatványok, oklevelek, kéziratok (KAZINCZY, BESSENYEI, KÖLCSEY, ARANY, MIKSZÁTH GYULAI, GÁRDONYI, MUNKÁCSY), híres Bibliakiadások (melyek közül különösen LUTHER *Ujszövetség*-fordítását emeljük ki Lucas CRANACH gyönyörű metszeteivel), editio princepsok (KANT, ROUSSEAU, VOLTAIRE,) hírlapritkaságok, a szabadságharcra, a debreceni színjátszásra vonatkozó emlékek, híres fa- és rézmetszetek, kötések (köztük remek XVIII. századi debreceni díszkötések) és végül exlibrisek facsimiléit. A bevezető és címszövegek kétnyelvűsége (magyar-német) nagymértékben elősegíti a rendkívül értékes, kultúrhistoriai becű forrásmunka külföldi sikerét is. Valóban igaza van VARGA Zsigmondnak, amikor megállapítja, hogy «a főikolai nagykönyvtár hazánk jelenleg egyik leg-értékesebb könyvtára. Ez értéket nemcsak hatalmas állománya, hanem méginkább a benne felhalmozott anyag múzeális becse, ritkasági és különlegességi foka és végül a tudományok teljességére kiterjedő jellege szabja meg.»

KOZOCSA SÁNDOR.

Vasskó Ilona: *A pécsi püspöki könyvtár francia nyomtatványai és kéziratjai.* Pécs. 1934. 8° 123 l. (Közlemények a pécsi Erzsébet Tudományegyetem könyvtárából. 33. szám.)

A pécsi egyetemi könyvtár ügyesen szerkesztett és gyors egymásutánban megjelenő kiadványsorozatában V. munkája rövid időn belül immár a harmadik, amelyik a KLIMÓ György püspök (1751—77) által alapított könyvtár történetével foglalkozik. (Az előzőek, HORVÁTH Margit: *Klimó püspök könyvtáralapítása* és LIBER Margit: *Klimó püspök mint maecenás.*) KLIMÓ alapításának történetébe való szerves beillesztését is most végezte el TRAVNIK Jenő. (*Zur Entstehung der kirchenfürstlichen Bibliotheken Ungarns, im 18. Jahrhundert.* Fest-